

Agent pro zajištění, kryté dluhopisy a další novinky zavedené novelou zákona o dluhopisech

Dne 20. 12. 2018 byla ve Sbírce zákonů pod číslem 307/2018 Sb. publikována poměrně rozsáhlá novela zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech („DluhZ“), jež bez většího povšimnutí nabyla účinnosti dnem 4. 1. 2019 („Novela“). Novela přitom přináší do právní úpravy dluhopisů řadu novinek a modernizačních prvků, mezi nimi zejména zcela nový institut agenta pro zajištění, komplexní revizi úpravy zástavních hypotečních listů nebo revizi úpravy společného zástupce vlastníků dluhopisů. V tomto příspěvku přinášíme přehled nejvýznamnějších novinek, s nimiž se v právní úpravě dluhopisů můžeme od roku 2019 setkat.

Agent pro zajištění

Ačkoli institut agenta pro zajištění se v emisních podmínkách dluhopisů objevoval již před Novelou, zákonodárce zareagoval na poptávku praxe a v upraveném znění DluhZ výslovně vymezil jeho práva a povinnosti. Hlavním záměrem zákonodárce přitom dle důvodové zprávy bylo především řešení některých v současnosti se vyskytujících interpretačních problémů u zajištění dluhopisů, zejména problémy spojené se zápisem zástavního práva do katastru nemovitostí (kdo má být zapsán jako zástavní věřitel?), při výkonu zástavního práva a v insolvenční (kdo vykonává práva vlastníků dluhopisů ze zajištění?).

Agent pro zajištění je dle novelizovaného znění DluhZ osoba, která s emitentem (nebo jiným poskytovatelem zajištění) uzavírá písemnou smlouvu o zřízení zástavního práva (nebo jiného zajištění) ve prospěch vlastníků dluhopisů (nebo případně dalších oprávněných osob). Smlouva o zřízení zajištění musí být zpřístupněna investorům stejně jako emisní podmínky, případně musí samotné emisní podmínky obsahovat popis práv a povinností agenta pro zajištění. DluhZ nestanoví žádné zvláštní požadavky na to, kdo může být agentem pro zajištění, přičemž ten nemusí být ani vlastníkem žádného dluhopisu.¹ Agent pro zajištění vykonává práva zástavního věřitele (nebo jiného příjemce zajištění) vlastním jménem ve prospěch vlast-

níků dluhopisů, a to i v insolvenčním nebo vykonávacím řízení.

Při výkonu práv ze zajištění může agent pro zajištění uplatňovat práva vlastníků dluhopisů vyplývající ze zajištění, kontrolovat plnění emisních podmínek ze strany emitenta a činit ve prospěch vlastníků dluhopisů další úkony nebo jinak chránit jejich zájmy. Při výkonu těchto práv se na agenta pro zajištění (ačkoli jedná vlastním jménem) hledí jako na věřitele všech zajištěných dluhů z dluhopisů. Současně platí, že vlastníci dluhopisů nemohou tato práva uplatňovat samostatně vedle agenta pro zajištění. Vlastníci dluhopisů však mohou na schůzi rozhodnout o změně v osobě agenta pro zajištění nebo uložit agentu pro zajištění závazný pokyn, jak má vykonávat práva ze zajištění. K takovému rozhodnutí postačí prostá většina přítomných vlastníků dluhopisů, pokud emisní podmínky nepožadují vyšší kvorum.

Novela výslovně zakotvuje, že do katastru nemovitostí nebo jiných veřejných seznamů nebo veřejných rejstříků nebo do rejstříku zástav se jako zástavní věřitel uvede agent pro zajištění společně s údaji identifikující dluhopisy a zajištěný dluh.

Kryté dluhopisy

Zákonodárce Novelou zcela nahradil dosavadní úpravu tzv. hypotečních zástavních listů novou obecnější úpravou tzv. krytých

dluhopisů, čímž se česká úprava snaží přiblížit standardním západoevropským regulacím tzv. covered bonds. Zjednodušeně řečeno, kryté dluhopisy jsou dluhopisy vydané českou bankou, jejíž dluhy z takových dluhopisů jsou zajištěny (kryty) tzv. krycími aktivy minimálně ve výši 102 %.

Za krycí aktiva označuje DluhZ primárně aktiva vyjmenovaná v čl. 129 odst. 1 a 2 nařízení CRR (např. expozice vůči ústředním vládám, centrálním bankám ESCB, subjektům veřejného sektoru nebo úvěry zajištěné obytnými nemovitostmi), dále pohledávky z hypotečních úvěrů² a peněžní prostředky na účtu emitenta. Deriváty (např. měnové a úrokové swapy) mohou sloužit jako krycí aktivum pouze tehdy, byly-li sjednány výslovně ve vztahu ke krytým dluhopisům, nemohou-li být předčasně ukončeny při platební neschopnosti nebo řešení krize emitenta, a souhlasí-li s tím druhá smluvní strana.

Emitent krytých dluhopisů je povinen vést rejstřík krycích aktiv a evidenci dluhů z dluhopisů. Na údaje z těchto seznamů se vztahuje bankovní tajemství a na jejich základě emitent pravidelně informuje Českou národní banku („ČNB“) o plnění zákonných požadavků na kryté dluhopisy. Věci zapsané do rejstříku krycích aktiv tvoří tzv. krycí portfolia (jedno nebo více dle uvážení emitenta), která slouží ke krytí dluhů z krytých dluhopisů, zejména povinnosti splatit krytý dluhopis vyplatit naběhlý výnos krytého dluhopisu.

Věci zapsané do rejstříku krycích aktiv nelze převést, zastavit ani jinak použít jako zajištění, ani proti nim nelze uplatnit opatření podle směrnice BRRD. Dluhy vyplývající z krytých dluhopisů a krycí portfolio tvořené krycími aktivy sloužícími ke krytí těchto dluhů společně tvoří tzv. kryté bloky.

Zavádí se tři kategorie krytých dluhopisů, a to:

- i) hypoteční zástavní listy = dluhopisy, které jsou minimálně z 85 % kryty pohledávkami z hypotečních úvěrů nebo úvěry dle čl. 129 odst. 1 písm. d) až f) nařízení CRR;
- ii) veřejnoprávní zástavní listy = dluhopisy, které jsou minimálně z 85 % kryty pohledávkami vůči členským státům OECD, centrálním bankám států OECD, mnohostranným rozvojovým bankám (např. EBRD) nebo vůči mezinárodními organizacím, jejichž členy jsou státy OECD, nebo pohledávkami, za které ručí některé z těchto subjektů, nebo expozicemi podle čl. 129 odst. 1 písm. a) a b) nařízení CRR; a
- iii) smíšené zástavní listy = kryté dluhopisy, které nejsou hypotečním zástavním listem ani veřejnoprávním zástavním listem.

U hypotečních zástavních listů bude nadále platit pravidlo, že na nemovitostech, které jsou zatíženy zástavním právem k zajištění hypotečních úvěrů, nesmí váznout jiné zástavní právo ve stejném nebo přednostním pořadí ani dříve vzniklé omezení převodu. Novela však ruší dosavadní výjimku pro dovolené přednostní pořadí zástavních práv stavebních spořitelců, Státního fondu rozvoje bydlení a pro úvěry na družstevní bytovou výstavbu. Zástavní právo zajišťující hypoteční úvěr tak vždy bude muset být na prvním místě, aby bylo možné pohledávku z hypotečního úvěru zahrnout mezi krycí aktiva.

Splňují-li kryté dluhopisy veškeré podmínky podle DluhZ, uplatní se na ně zvláštní režim ochrany (samostatné a funkčně oddělené správy) v případě insolvence nebo likvidace emitenta, odnětí jeho licence nebo v případě jeho neschopnosti splatit dluhy z dluhopisů z jiného důvodu souvisejícího s jeho finanční situací.

Dojde-li k úpadku emitenta krytých dluhopisů, krycí portfolio ze zákona není součástí majetkové podstaty emitenta v úpadku a dluhy z krytých dluhopisů se v insolvenčním řízení nestávají splatnými prohlášením

konkursu. Stejně tak nemají na kryté bloky vliv zahájení insolvenčního řízení ani rozhodnutí o úpadku emitenta. Je-li krytý blok předlužen, jsou vlastníci krytých dluhopisů oprávněni přihlásit do insolvenčního řízení své pohledávky z krytých dluhopisů pouze v rozsahu, v jakém k jejich krytí nestačí krycí aktiva emitenta.

Dojde-li k insolvenční nebo likvidaci emitenta, odnětí jeho licence nebo bude-li emitent z jiného důvodu neschopen splatit dluhy z krytých dluhopisů, ČNB bez zbytečného odkladu jmenuje jinou banku jako nuceného správce krytých bloků, který s odbornou péčí vykonává jejich plnou správu.

Je-li to v zájmu vlastníků dluhopisů, pak nucený správce může se souhlasem ČNB naložit s krytými dluhopisy buď tak, že:

- převede celý krytý blok na jinou banku (nikoli však sám na sebe), přičemž případná úplata za takový převod pak bude součástí majetkové podstaty emitenta krytých dluhopisů; nebo
- v případě, že dluhy z krytých dluhopisů převyšují hodnotu krycího portfolio, rozhodne o poměrném snížení dluhů z krytých dluhopisů tak, aby jejich výše odpovídala souhrnné hodnotě krycích aktiv v krycím portfolio (tzv. pari passu haircut). Poté může nucený správce se souhlasem ČNB rozhodnout, že krycí portfolio se zpeněží a kryté dluhopisy budou z výnosu zpeněžení předčasně splaceny.

Společný zástupce vlastníků dluhopisů

Úpravou prošel také institut společného zástupce vlastníků dluhopisů, který v upravené podobě analogicky odpovídá úpravě agenta pro zajištění. Společný zástupce je ustanoven na základě smlouvy mezi ním a emitentem, přičemž pro tyto účely se na společného zástupce hledí jako na věřitele všech pohledávek z dluhopisů. Společného zástupce může jmenovat i odvolat také schůze vlastníků dluhopisů.

Společný zástupce je oprávněn uplatňovat ve prospěch vlastníků dluhopisů práva spojená s dluhopisy, kontrolovat plnění podmínek ze strany emitenta a činit ve prospěch vlastníků dluhopisů další úkony nebo jinak chránit jejich zájmy. Stejně jako v případě agenta pro zajištění, i při výkonu práv společného vlastníka vlastníci dluhopisů nemohou tato práva uplatňovat samostatně. Mohou však

na schůzi rozhodnout o změně v osobě společného zástupce nebo uložit společnému zástupci závazný pokyn, jak má vykonávat práva ze zajištění.

Společný zástupce může být současně i agentem pro zajištění, v takovém případě vykonává i všechna práva a povinnosti agenta pro zajištění.

Závěr

Novela vedla zmíněných změn přináší i řadu jazykových a terminologických zpřesnění a legislativně-technických úprav, které mají za cíl dále zkvalitnit text zákona a vyjít vstříc potřebám dluhopisové praxe. Novinky v právní úpravě dluhopisů považujeme za pozitivní krok směrem k modernizaci českého dluhopisového práva a jeho přiblížení západním vzorům. Zejména emitentům dluhopisů nyní zákon nabízí další možnosti využití (staro) nových institutů a dává jim tolik potřebnou právní jistotu v jinak poměrně komplexních vztazích mezi emitenty, vlastníky dluhopisů, zástupci vlastníků dluhopisů, agenty pro zajištění a poskytovateli zajištění. Emitentům dluhopisů lze jen doporučit, aby se s Novelou důkladně seznámili a aby nové instituty při přípravě emisních podmínek zohlednili.

*Mgr. et Mgr. Filip Murár
Glatzová & Co., s.r.o.*

GLATZOVÁ & Co.

Poznámky:

¹ Do účinnosti uvedené novely DluhZ přitom byla v tuzemské praxi nejobvyklejší konstrukce agenta pro zajištění jako vlastníka dluhopisu solidárně oprávněného ze zajištění s ostatními vlastníky dluhopisů vůči emitentovi, popř. jinému poskytovateli zajištění. Za tímto účelem agent pro zajištění zpravidla upsal a splatil jeden dluhopis.

² Hypoteční úvěr je v DluhZ definován jako úvěr, který je alespoň částečně zajištěn zástavním právem k nemovité věci, a to ode dne vzniku právních účinků zástavního práva.